

Op zoek naar radicaliteit

EEN ONVOLTOOIDE TEKST

Laten we proberen, zei ze, het ten minste voor onszelf een beetje helder te krijgen. Laten we dat ten minste proberen.

I

1

Er wordt gezegd dat de tijd van de met elkaar strijdende ideologieën voorbij is; de globalisering heeft het denken wereldwijd op één enkele noemer gebracht; het politieke veld is één grote grijze zee geworden, zegt men, waarin de tegenstellingen tussen links en rechts, progressief en conservatief zijn weggeveegd. Er waait een ongebreidelde neo-liberalistische wind over de wereld.

Maar als alle meningen en standpunten gelijk geworden zijn, maakt het niet meer uit wat je denkt en hoe zich dat bij verkiezingen in stemmen vertaalt, dan wordt een democratisch functioneren van onze maatschappij onmogelijk.

Maar: is het wel zo dat de afstand tussen links en rechts, progressief en conservatief tot nul is herleid? (De enkele stemmen verschil tussen George Bush en Al Gore in de Amerikaanse verkiezingen van 2000 betekenden misschien wel het verschil tussen oorlog of geen oorlog in Irak; en vraag maar aan de bewoners van dat land of dat geen verschil uitmaakt...).

Wat kan in dat geval radicaliteit vandaag nog betekenen? Wat is voor de goed doorvoede blanke Europeaan vandaag dan nog een mogelijke basis voor verzet, revolte?

En ook nog: welke rol kan de kunst, het theater in dit alles spelen?

2

Terwijl in de twintig jaar na mei '68 de strijd tussen links en rechts nog volop woedde en de koude oorlog tussen oost en west uiteindelijk zijn beslag kreeg in 1989 bij het vallen van de Berlijnse muur, werd in het postmodernisme van de jaren '80 en '90 de twijfel naar voren geschoven als een van onze belangrijkste 'kennisprincipes': twijfel

aan de werkelijkheid. Zijn de dingen wel zoals wij ze waarnemen? Heeft ons zien, horen, voelen wel een bredere geldigheid dan het puur subjectieve? Vormt de wereld wel één geheel, zoals wij dat zo graag zouden willen? Leidt het niet aflatende verlangen van de mens naar het construeren van betekenis niet tot vervalsingen van de werkelijkheid? Het woord 'perceptie' (van de werkelijkheid) is ondertussen een huizenhoog cliché, een doodoener geworden. En toch: de weldadige twijfel, die kon uitmonden in het naast elkaar zetten van mogelijkheden en meningen, in het oneindig nuanceren van feiten en hun interpretaties, is wellicht de grootste verworvenheid die we uit die periode kunnen meenemen, die we moeten koesteren omdat ze de potentie inhoudt van diepgaand onderzoek, van het voortdurend kritisch bevragen van de wereld en het menselijke gedoe.

3

In de jaren '90 en vandaag in het begin van de 21ste eeuw heeft het doordringen van de internetcultuur tot in onze huiskamers onze kijk op de werkelijkheid opnieuw grondig gewijzigd. 'Aangezien onze praktijk gebaseerd is op communicatie en het internet de wijze waarop wij communiceren verandert, worden onze levens intens geraakt door deze nieuwe communicatietechnologie', schrijft Manuel Castells, maar hij voegt daaraan toe: 'Door te profiteren van de relatieve leemte op het gebied van betrouwbaar onderzoek, hebben ideologie en kletspraat het begrip van deze fundamentele dimensie van onze levens doordrongen, zoals vaak het geval is in perioden van snelle maatschappelijke verandering.' De eerste *hackers* ontdekten dat het uitbouwen van internet ongekende mogelijkheden tot individuele vrijheid bevatte. De 'openbronbeweging' installeerde gedragscodes berustend op respect, vertrouwen en samenwerking. Het netwerk der netwerken ontwikkelde zich als een termienhoop waaraan elke gebruiker/onderzoeker zijn bijdrage leverde: het net werd opgebouwd door het te gebruiken. De in de 20ste eeuw door de wetenschap ontdekte zelforganisatie en creativiteit van de natuur vond